

2017 tavaszának időjárása

PÁTKAI ZSOLT

Változékony tavaszt tudhatunk magunk mögött. Márciusban szokatlanul meleg idő volt, majd áprilisban egy jelentős hidegbetörés hozott többfelé havat. Kicsit megkésve, májusban kezdődött meg az ún. konvektív szezon. A következőkben röviden ismertetjük a tavasz legfontosabb időjárási eseményeit.

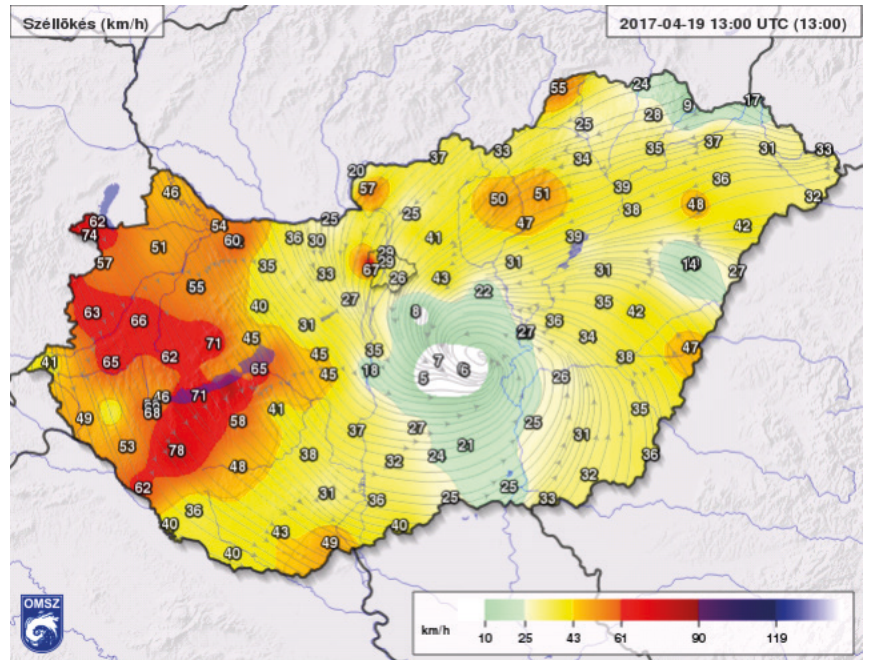
Március

A tél végi, átlagosnál jóval enyhébb idő folytatódott márciusban is. Az első dekádban háromszor volt jelentősebb csapadékhullás: március 1-jén, 5-én, illetve 10-én több helyen hullott mintegy 1–10 mm eső. A frontátvonulások ellenére átlagosan 3–7 fokkal melegebb volt a szokásosnál.

A második dekád során magasnyomás jellemezte az időjárást. Az anticiklon keleti peremén egy-egy front is átvonult, de ezek jelentős csapadékkal nem jártak. A hónap legtöbb csapadéka a március 18-i hidegfronthoz kapcsolódik. Ekkorra leépült a magasnyomás, így a front már számottevő nedvességet hozhatott térségünkbe. Sokfelé mértek 1–20 mm csapadékot, sőt a Komárom-Esztergom megyében található Gerecse tetőn elhelyezett mérő 30 mm-t regisztrált, amely egyben a hónap legnagyobb 24 órás csapadékösszege.

A hónap harmadik dekádjában egy masszív anticiklon épült fel a kontinens fölött, amely jórészt meggátolta az érdemi fronttevékenységet, de legalábbis azok jelentősen legyengülve érték el Közép-Európát. Így nem csoda, hogy számottevő csapadék ebben az időszakban sehol sem hullott. Az anticiklon áramlási rendszerében egyre melegebb levegő érkezett fölénk. A hőmérséklet március 22-én tetőzött, ekkor a Kisalföldet kivéve 20, 25 fokig melegedett fel a levegő, sőt Békéssámszonban 25,8 °C-ot mértek, amely a hónap legmagasabb hőmérséklete.

A március 24–25-én átvonult hidegfront mögött ugyanakkor már igen alacsony nedvességtartalmú levegő érkezett fölénk, ezért a következő napok szokatlanul hidegnek bizonyultak. Március 27–28. éjszakáin országsszerte fagyott, ekkor regisztráltak a hónap legalacsonyabb hőmérsékletét (-7,6 °C, március 27., Zabar). Az átmeneti visszacsúszást követően a hónap végére jelentősen

1. ábra. Ciklon középpont Kecskemét térségében április 19-én a kora délutáni órákban

emelkedett a hőmérséklet, március 29-30-án már rekordközele méleg volt.

A szokásosnál jóval melegebb márciust tudhatunk magunk mögött, amely 2–4 fokkal melegebbnek adódott az 1981–2010 időszak átlagánál. Ez a második legmelegebb tavaszkezdet az 1901-gyel kezdődő időszakban. A csapadékot tekintve országosan 22 mm hullott, amely a sokévi átlagnak mintegy 65%-a. Pest megyében jelentősebb csapadéktöbblet (100–140%), míg Zalában és Vasban 80–90%-os hiány mutatkozott. Ennek megfelelően a legkisebb havi csapadékösszeget a Vas megyében található Felsőszőlőn (0,5 mm), a legnagyobbat pedig a Gerecse tetőn (64 mm) mértük. A csapadékhány annak ellenére jelentkezett, hogy gyakran vonultak át felettünk időjárási frontok.

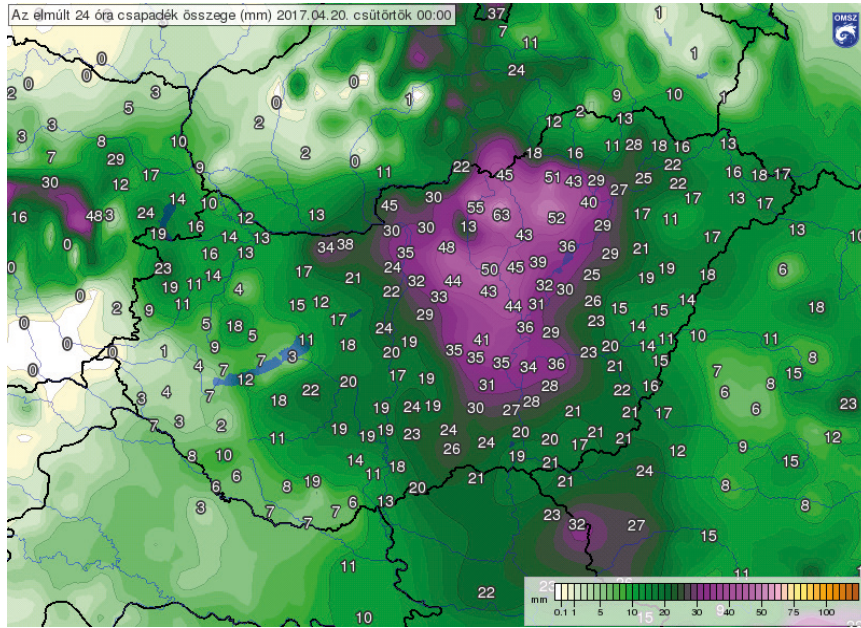
Április

Folytatódott a rekordmeleg időjárás a hónap első napjaiban. A tőlünk nyugatra elhelyezkedő ciklon előoldalán április 5-ig folyamatosan érkezett a meleg levegő. Néhány melegrekord is született ebben az idő-

szakban, mind az éjszakai órák, mind a délután időszakában. Például április 2-án Békéssámszonban 26,3 fokig melegedett fel a levegő, ami napi rekordnak számít, mint ahogy a másnap Edelényben regisztrált 27,0 °C is.

A következő két hét során a jellemző makrocirkulációs helyzet az anticiklon keleti peremét, amelynek eredményeként északnyugat felől folyamatosan áramlott fölénk a hűvös, időnként nedves levegő. Néhány hidegfront átvonulása tette változékonyá ezt az időszakot. Ezeknek időpontjai rendre április 6, 11, 13, valamint 17 voltak. Mindazonáltal csupán a 6-i és 17-i frontok felhőzetéből hullott nagyobb területen számottevő csapadék.

A tél még tavasz közepére is tartogatót egy meglepetést. Észak felől sarkvidéki levegő tört magának utat Közép-Európa, majd a Balkán-félsziget irányába, hazánkat április 19-én érte el. A forogatókönyv hasonló volt a 2017. január eleji hidegbetöréshez, annyi különbséggel, hogy ezúttal a ciklon centruma hazánk fölött haladt át (1. ábra). A Dunántúl nagy részén viharos északi szél fújt, 70–90 km/h közötti lökések is előfordultak. Többfelé hullott jelentős mennyiségű

2. ábra. 24 órás csapadékösszeg április 19-re vonatkozóan

gü csapadék, különösen az ország középső harmadában, ahol átlagosan 25–65 mm-t mértek (2. ábra). A csapadék sok helyen hó formájában érkezett. Még síkvidéken, Budapest környékén és a Duna-Tisza közén is kialakult néhol átmenetileg vékony hótakaró, de a magasabban fekvő helyeken vastagabb hóréteg gyűlt össze. A Soproni-hegységben 20 cm-t meghaladó értékek fordultak elő, a Bakonyban 30, a Mátrában pedig több mint 40 cm hullott. Kékestetőn a maximális hóvastagság 45 cm volt, amely egyben 63 éves napi rekordot döntött meg. Még ezen is túltett a Bükkben mért érték, Bánkúton 80–90 (!) cm között változott a hótakaró vastagsága.

A rendkívül vastag hóréteg kialakulásában fontos szerepet játszott, hogy az Alföld keleti felében magas nedvességtartalmú levegő áramlott észak felé. A hegvek déli oldalánál az orografikus eredetű feláramlási kényszer erősítette a ciklonban egyébként is meglévő jelentős feláramlást, így e két hatás eredményeként intenzíven és hosszú órákon keresztül havazott. A hónap legnagyobb 24 órás csapadékösszege ehhez a ciklonhoz köthető. Április 19-én Mátraszentimrén 88 mm-nek megfelelő víz gyűlt össze a mérőhengerben. Országos átlagban is kiadós – mintegy 20 mm – esett.

A korábbi hetek szokatlanul enyhe időjárásának hatására a növények és fák már a hegyvidékeken is feléledtek téli álmukból, és zöld leveleket hoztak. Erre hullott rá a rendkívüli mennyiségű hó, amely a fagy-pont közeli hőmérsékletben igen latyakosnak bizonyult, ezért nagy mennyiségben tapadt rá az ágakra, levelekre, illetve a légkábtelekre. A havazás alábbhagyásával az

Északi-középhegységben is viharossá fokozódott a szél, ez végül tömeges fakidőlésekhez vezetett a Mátrában és a Bükkben.

Április 19-én és 20-án az országos átlaghőmérséklet mindössze 3 fok volt, amely 8 fokkal maradt el a sokévi átlagtól. A következő hajnal hidegnek bizonyult, 21-én éjszaka több helyen fagyott, Kékestetőn $-7,1$ °C-ot mértek, amely a hónap legalacsonyabb hőmérsékletének és egyben napi hidegrecordnak számít.

A hónap hátralevő részében intenzív melegedés indult meg, április 27-én már a hónap legmagasabb hőmérsékletét – $27,7$ °C-ot – regisztrálták Dombegyházon. A hónapot egy hullámozó frontzóna átvonulása zárta, amelyből országos átlagban mintegy 5 mm hullott.

Áprilisban a legtöbb csapadék (133,3 mm) Mátraszentimrén, míg a legkevesebb (10,9 mm) Nemeskisfaludon esett. A középhőmérséklet mintegy 1,5 fokkal volt alacsonyabb a sokévi átlagnál.

Május

Bár a hónap első napjai az átlaghőmérsékletet tekintve nem sokkal maradtak el a sokévi átlagtól, a hónap legalacsonyabb hőmérsékletét mégis ebben az időszakban, május 1-jén Zabaron regisztráltuk, ahol hajnalra $-3,2$ °C-ig hűlt le a levegő. Az első dekád meglehetősen csapadékosnak bizonyult, több napon és több helyen volt zápor, zivatar. Ennek oka, hogy Észak-Európa felett anticiklon alakult ki, így a ciklonok és frontok délebbi pályára kényszerültek. Május 3–7. között minden nap esett az eső, a

Dél-Alföldet kivéve jelentős mennyiségű csapadék hullott, nem volt ritka a 20 mm-t meghaladó napi csapadékösszeg.

Az észak-európai magasnyomás május 6-án feloszlott, helyére észak felől sarkvidéki levegő érkezett. Ez a hideg légtömeg a következő napokban elárasztotta Közép-Európát, hazánkat május 8–9-én több hullámban érte el. Május 9-én a legmagasabb hegycsúcsainkon átmenetileg havazás váltotta az esőt, így például Bánkúton is havazott +1 fokban. A hideg levegő nyugalomba került, ezért a következő két éjszakán erősen lehűlt a levegő, mindkét alkalommal megdőlt a napi hidegrecord. Május 10-én Koroncón $-2,5$, május 11-én Zabaron $-2,4$ fokig süllyedt a hőmérséklet.

Amilyen gyorsan jött, úgy el is ment a hideg, két nap alatt mintegy 10 fokkal emelkedett a csúshőmérséklet. A kitolódott hideg időszak következtében az idei ún. konvektív szezon viszonylag későn kezdődött. Sok helyen csak április végén jelentek meg az év első zivatarai. A légköri feltételek először május közepén lettek adottak heves zivatarok kialakulásához. Május 12–14. között sokféle fordult elő zivatar. A zivatarokat néhány helyen felhőszakadás kísérte. Egy ilyen felhőszakadásból május 12-én Nyírmadán 90 mm eső zúdult le, amely a hónap és egyben a tavasz legnagyobb 24 órás csapadékösszege. Május 13-án Gyöngyöst heves jégeső sújtotta – 63 mm csapadék hullott –, de a Duna-Tisza közén is számos helyen okoztak károkat a zivatarok. Szintén ezen a napon Debrecen térségében egy EF0 besorolású (a skála legalacsonyabb fokozata) tornádó észlelték.

A hónap utolsó csapadékos időszaka május 23–24-én volt. A jellegtelen nyomási mezőben zápor, zivatar egyaránt kialakult, néhol jégesőről is érkezett jelentés. Némely zivatarokat ismét felhőszakadás kísért, így például május 23-án Budapest belvárosában 44 mm-t regisztrált a mérőműszer, de Kékestetőn 54, Zabaron 55, Sárvaron pedig 58 mm-t mértek. Perkátn egy ún. nem mezociklonális tornádó kialakulását észlelték.

Május csapadékmentes, melegedő idővel búcsúzott. A hónapot mintegy keretbe foglalta az 1-jén Zabaron mért $-3,2$ °C legalacsonyabb és a 31-én Szikáncson regisztrált $33,5$ °C legmagasabb hőmérséklet. A legkisebb havi csapadékösszeg (12 mm) Méhkeréken, a legmagasabb (202 mm) Parádon került regisztrálásra.

2017 tavaszáról elmondhatjuk, hogy a szokatlanul enyhe márciusnak áprilisban meglett a börtje: havazás, fagy és viharos szél egyaránt előfordult, a növényi kultúrákban jelentős károk keletkeztek. Májusban az időjárás a melegedő idő mellett egyre inkább a zivatarok, illetve a felhőszakadás, jégeső dominált.